

อุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา ประจำปีงบประมาณ 2557

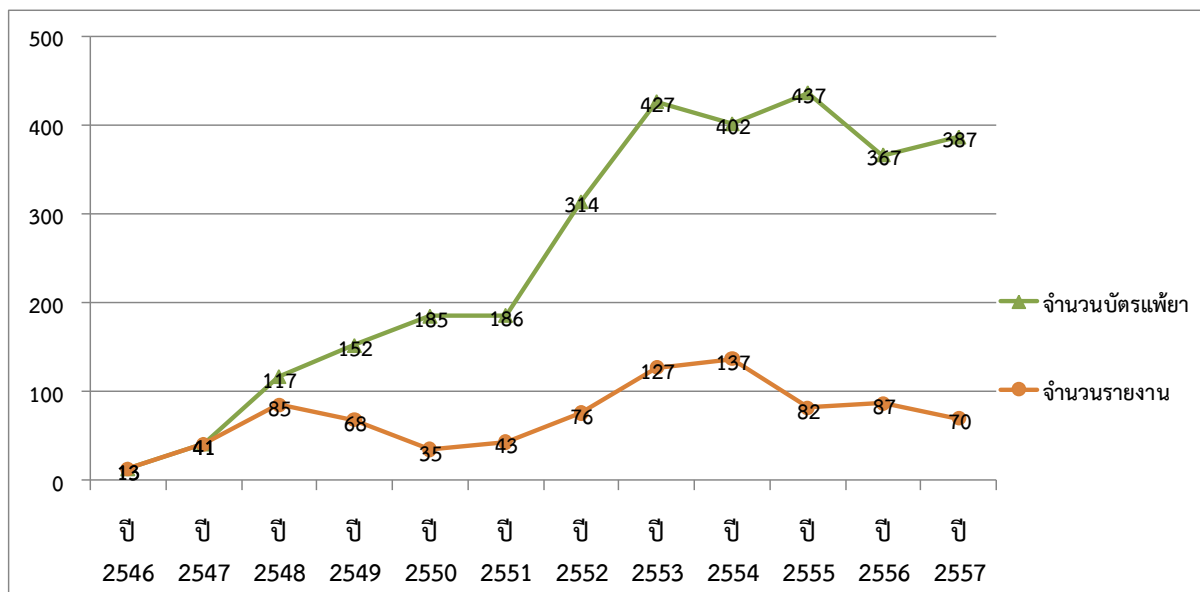
โรงพยาบาลสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

นางสาวรติยา ถาวรยิ่ง เกษัชกรปฏิบัติงาน

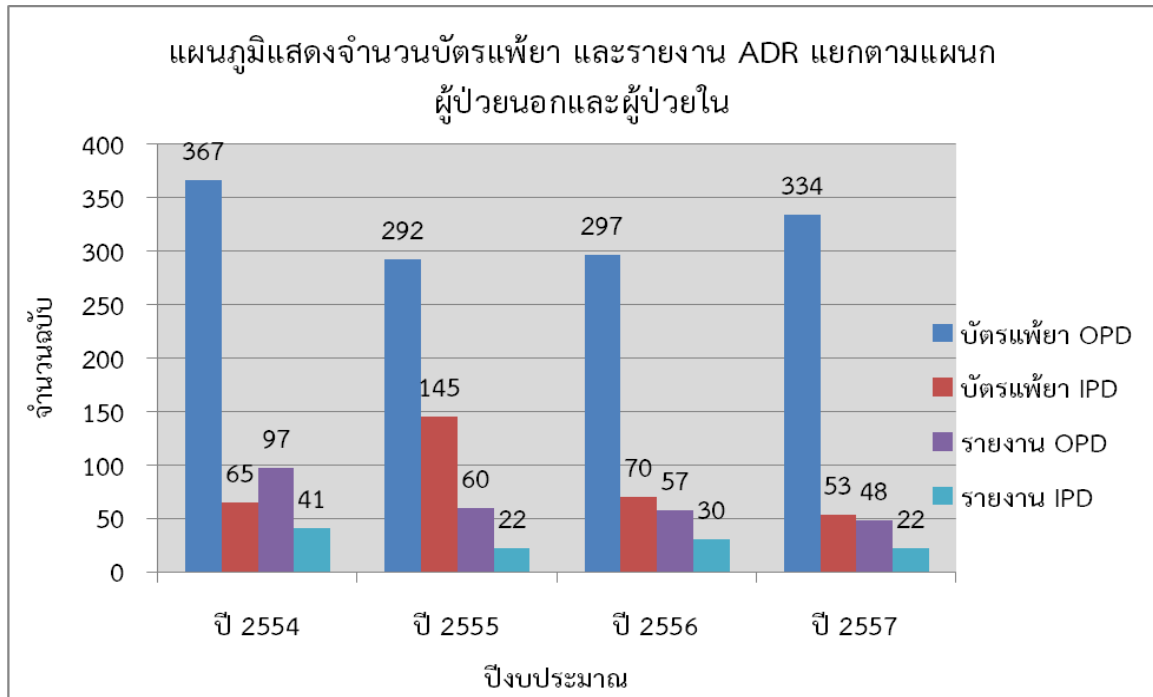
จากการเก็บข้อมูลช้กประวัติการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา โดยการถามประวัติการแพ้ยา เป็น 1 ในคำถามหลักในการจ่ายยาผู้ป่วยนอกทุกรายเพื่อตรวจสอบประวัติการแพ้ยาในระบบคอมพิวเตอร์ของโรงพยาบาล โดยหากผู้ป่วยมีประวัติแพ้ยาโดยไม่มีบัตรแพ้ยา และ/หรือไม่มีข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของโรงพยาบาล จะมีการออกบัตรแพ้ยา และ/หรือบันทึกข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของโรงพยาบาลเพื่อป้องกันการแพ้ยาซ้ำได้ในภายภาคหน้า สำหรับผู้ป่วยในจะมีการซักประวัติการแพ้ยาก่อนที่ผู้ป่วยจะเข้าตึกผู้ป่วยและออกบัตรเตือนแพ้ยาสำหรับติดหน้า Chart โดยปีงบประมาณ 2557 พบว่ามีการออกบัตรแพ้ยาเพื่อป้องกันการแพ้ยาซ้ำได้ในภายภาคหน้าจำนวน 388 ฉบับ (ผู้ป่วยใน 53 ฉบับ, ผู้ป่วยนอก 334 ฉบับ) และมีรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาของผู้ป่วยรายใหม่ จำนวน 70 ฉบับ (ผู้ป่วยใน 22 ฉบับ, ผู้ป่วยนอก 48 ฉบับ) ดังแผนภูมิที่ 1 โดยอัตราการออกบัตรแพ้ยา และรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยามีแนวโน้มคงที่

แผนภูมิแสดงจำนวนการออกบัตรแพ้ยาและจำนวนรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา

ปีงบประมาณ 2546 -2557

จำนวนการออกบัตรแพทย์และรายงาน ADR แยกตามแผนกผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน

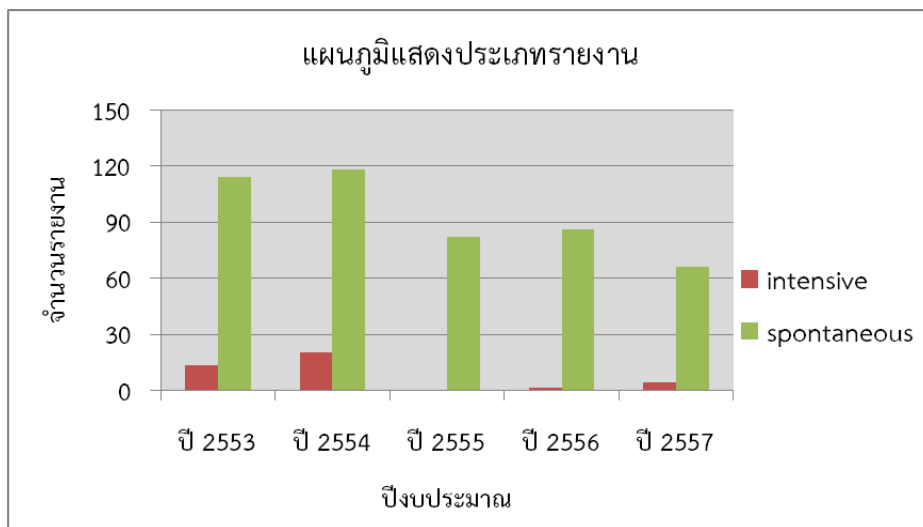
สรุปการบันทึกรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา (ADR report)

จำนวน 70 ฉบับ ประจำปีงบประมาณ 2557

นางสาวรัตติยา ถาวรยิ่ง เกษัชกรปฏิบัติงาน

1. ประเภทรายงาน ADR

มีรายงาน intensive ADR จำนวน 5 ฉบับ โดยพบในผู้ป่วย HIV 3 ราย สงสัยเกิด Lipoatrophy จากยา Stavudine 2 ราย และ Hepatitis จาก GPO vir S30 พบในผู้ป่วยวัณโรค 1 ราย สงสัยแพ้ยา Rimstar 4-FDC เกิดผื่น Urticaria ทั่วตัว และพบในผู้ป่วยที่ใช้ยา warfarin 1 ราย เกิดผื่น Urticaria ทั่วตัว โดยการพบ intensive ADR เพิ่มขึ้นจากปี 2556 เนื่องจากมีการรายงาน ADR จากคลินิกเอดส์เพิ่มขึ้น แต่คาดว่า การรายงาน ADR จากคลินิกวัณโรคอาจมีการเกิด ADR มากกว่าที่มีการรายงาน ส่วนรายงาน Spontaneous ADR พบจำนวน 66 รายงาน ลดลงจากปี 2556 เล็กน้อยตามปริมาณรายงานที่ลดลง

2. ประเภทผลิตภัณฑ์

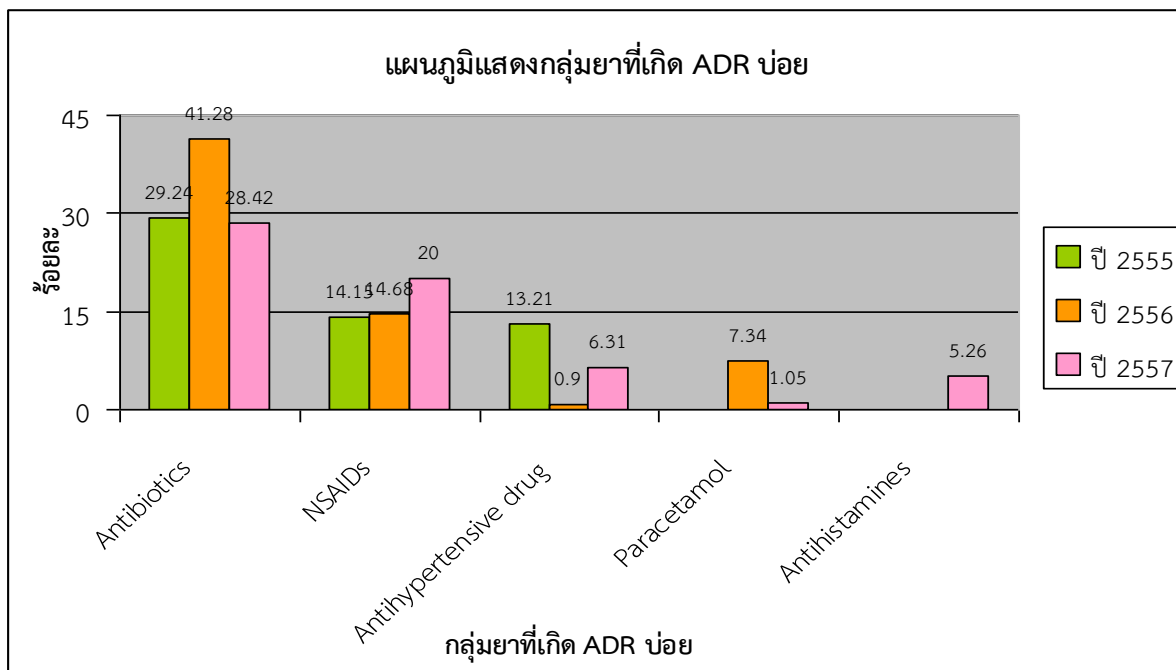
ผลิตภัณฑ์ที่แพ้ส่วนใหญ่เป็น ยา โดยจำนวนรายการยาที่เกิด ADR มี 95 รายการ และพบการแพ้ เครื่องสำอาง 1 รายการ เป็นครีมบำรุงผิว NIVEA intensive serum

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวนรายงาน	จำนวนรายการยาที่พบ ADR
ยา	69	95
ยาใหม่ (SMP)	0	0
อาหาร	0	0
เครื่องสำอาง	1	1
เครื่องมือแพทย์	0	0
วัตถุอันตราย	0	0

3. ร้อยละกลุ่มยาที่เกิด ADR บ่อย

จำแนกตามกลุ่มยาหลัก ที่พบ ADR มากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้

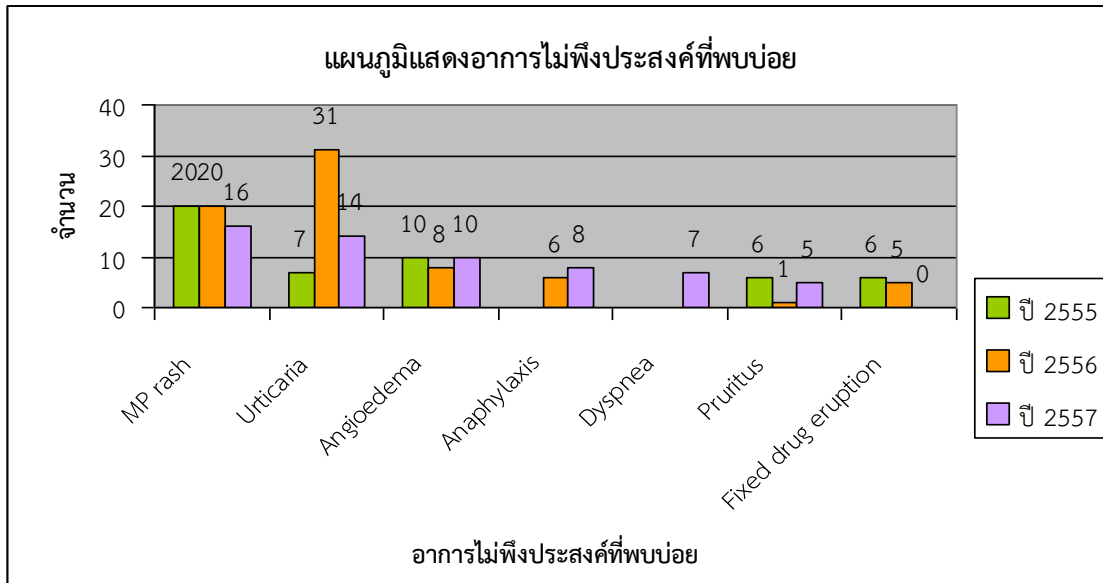
- (a) กลุ่มยาปฏิชีวนะ (antibiotics) พบ 27 รายการ คิดเป็น 28.42% โดยยาที่พบบ่อย คือ Amoxicillin
- (b) กลุ่มยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (NSAIDs) พบ 19 รายการ คิดเป็น 20.00% โดยยาที่พบบ่อย คือ Ibuprofen
- (c) กลุ่มยาลดความดัน (antihypertensive drug) พบ 6 รายการ คิดเป็น 6.31% โดยยาที่พบบ่อย คือ Hydrochlorothiazide และ Amlodipine

โดยยาปฏิชีวนะพบบ่อยมากที่สุด และยังคงเป็นยา Amoxicillin รองลงมาคือยาในกลุ่ม NSAIDs ดังนั้นจึงควรใช้ยาทั้ง 2 กลุ่มด้วยความระมัดระวัง นอกจากนี้ยังพบว่ายาในกลุ่ม antihistamine ซึ่งใช้เป็นยาต้านอาการแพ้ยังพบถึงร้อยละ 5.26 จึงควรระมัดระวังในการใช้ยาเพื่อต้านอาการแพ้ด้วย

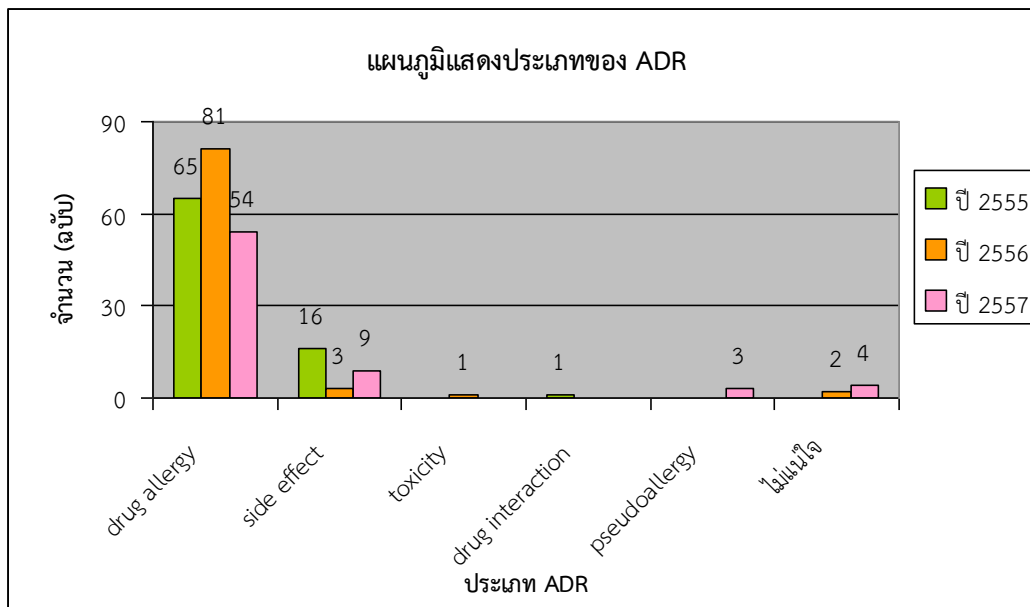
4. อาการไม่พึงประสงค์จากยาที่พบบ่อย

โดยอาการไม่พึงประสงค์จากยาที่พบบ่อยยังคงเป็นอาการทางผิวหนัง โดยส่วนใหญ่ที่พบเป็น Maculopapular rash, Urticaria และ Angioedema ตามลำดับ

5. ประเภท ADR

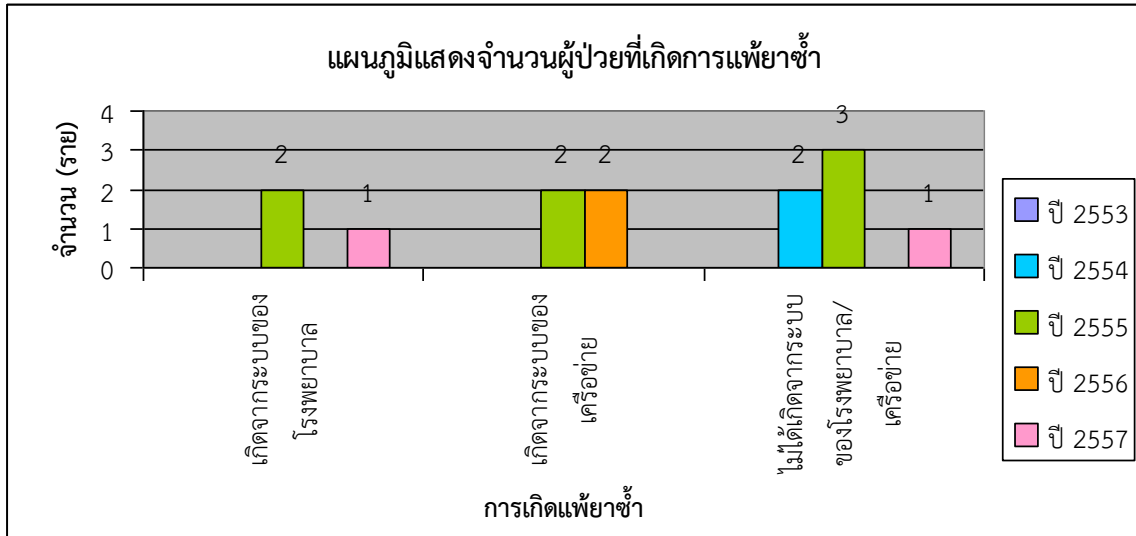
ปี 2557 พบว่า ADR ส่วนใหญ่เป็นประเภท แพ้ยา รองลงมาคือ ผลข้างเคียงจากยา พบ Pseudoallergy จากกลไกการออกฤทธิ์ของยากลุ่ม NSAIDs 3 ราย และไม่แน่ใจ 4 ราย โดยสงสัยเป็น viral exantheams 1 ราย, ไม่แน่ใจระหว่างการแพ้ยาหรือแพ้อาหาร 1 ราย และไม่แน่ใจระหว่างการแพ้ยา หรือ ผลข้างเคียงจากยาร่วม 2 ราย

6. การแพ้ยาซ้ำ

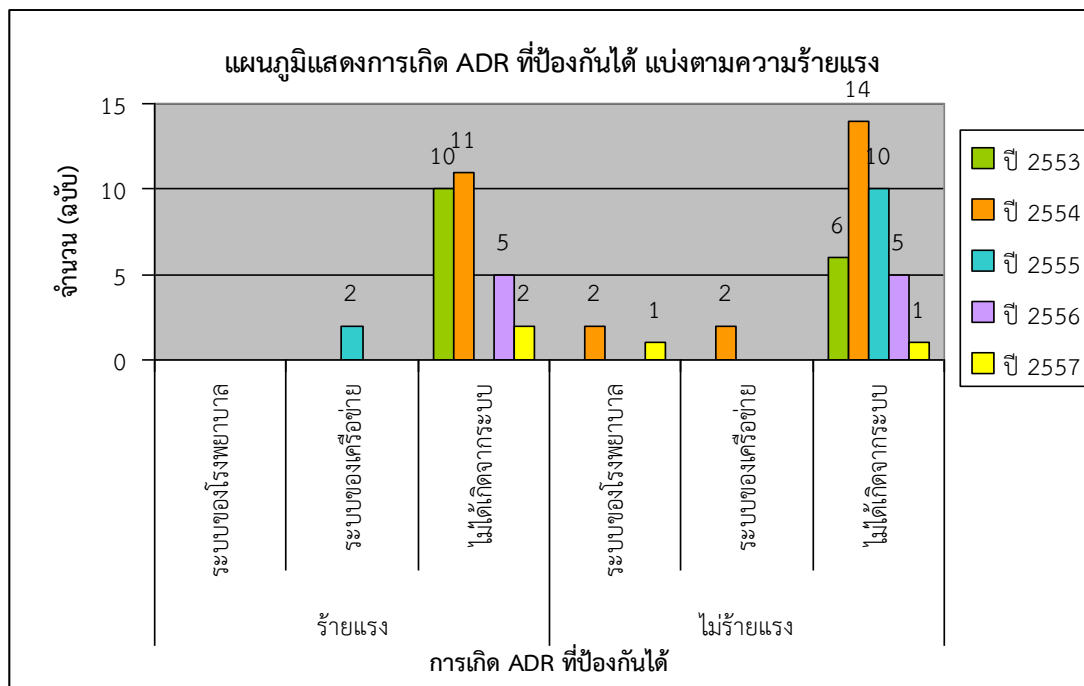
ในปี 2557 พบการแพ้ยาซ้ำเนื่องจากระบบของโรงพยาบาล 1 ราย เนื่องจากผู้ป่วยมีประวัติแพ้ Ibuprofen และ Morphine จากโรงพยาบาลอื่น แต่ผู้ป่วยแจ้งประวัติแพ้ Ibuprofen เพียงตัวเดียวโดยลืมแจ้งว่าแพ้ Morphine ภายหลังในขณะที่ได้รับยา Morphine 3 mg IV stat ผู้ป่วยแจ้งเพิ่มว่าเคยแพ้

Morphine มาก่อน แต่สามารถยับยั้งการให้ยาได้ทัน ภายหลังได้รับประมาณ 45 นาทีผู้ป่วยจึงเกิดผื่น MP rash เช่นเดียวกับการแพ้ครั้งก่อน โดยไม่พบการแพ้ซ้ำเนื่องจากระบบเครือข่ายจาก รพสต. และพบการแพ้ยาซ้ำ 1 ราย ที่เกิดจากผู้ป่วยได้รับยาจากคลินิกโดยไม่ได้แจ้งประวัติแพ้ยา

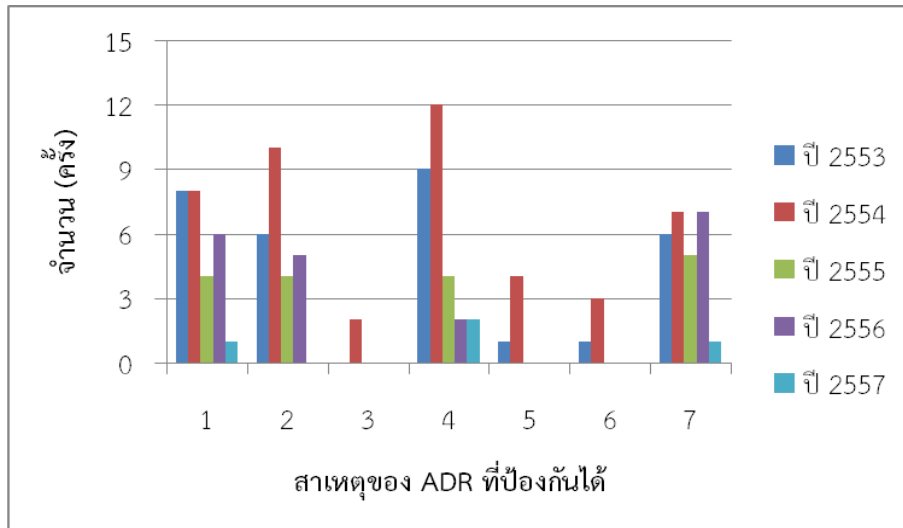
หมายเหตุ : การแพ้ยาซ้ำตามคำจำกัดความของโรงพยาบาล คือ ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากบุคลากรทางการแพทย์ว่ามีการแพ้ยา และได้รับยาตัวเดิมที่เคยเกิดอาการแพ้ยาตัวนั้นมาก่อนและเกิดอาการเหมือนหรือคล้ายกับครั้งก่อน ยกเว้นการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ซ้ำจากบุคลากรทางการแพทย์ (Rechallenge)

7. การประเมิน ADR ที่ป้องกันได้

ปี 2557 ไม่พบ ADR ที่ป้องกันได้ชนิดร้ายแรง ที่เกิดจากระบบของโรงพยาบาลและเครือข่าย รพสต. และ ADR ที่ป้องกันได้ชนิดไม่ร้ายแรง ที่เกิดจากระบบของเครือข่าย รพสต. แต่พบ ADR ที่ป้องกันได้ชนิดร้ายแรง ที่เกิดจากสาเหตุอื่นนอกเหนือจากระบบของโรงพยาบาลและเครือข่าย รพสต. 2 ราย และ ADR ที่ป้องกันได้ชนิดไม่ร้ายแรง ที่เกิดจากระบบของโรงพยาบาลและเกิดจากสาเหตุอื่นนอกเหนือจากระบบของโรงพยาบาลและเครือข่าย รพสต. อย่างละ 1 ราย

แผนภูมิแสดงสาเหตุของ ADR ที่ป้องกันได้

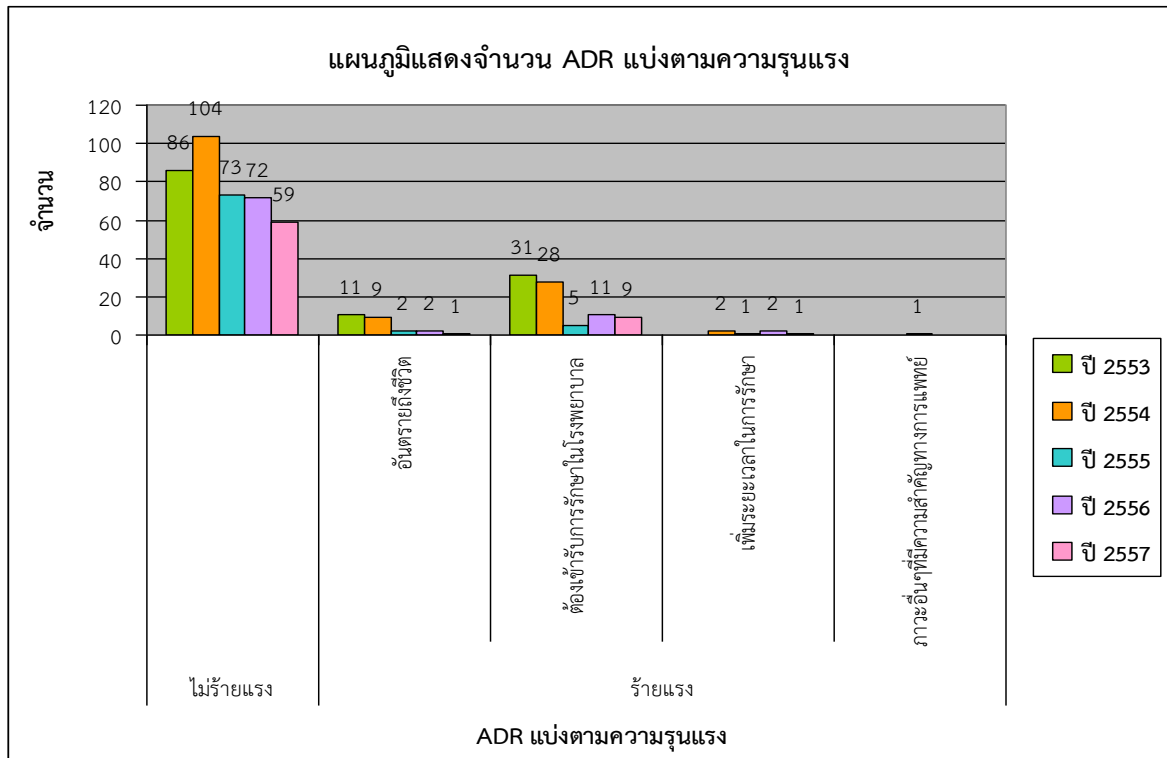
ปี 2557 พบว่าสาเหตุของการเกิด ADR ที่ป้องกันได้ส่วนใหญ่ คือ ผู้ป่วยเคยมีประวัติแพ้ยาตัวดังกล่าวมาก่อน รองลงมา คือ การใช้ยาที่มีวัตถุประสงค์การใช้ไม่เหมาะสม และการใช้ยาไม่เป็นไปตามคำสั่งแพทย์ โดยไม่พบ ADR ที่ป้องกันได้ที่เกิดจากสาเหตุในข้อ 2, 3, 5 และ 6

หมายเหตุ : สาเหตุของ ADR ที่ป้องกันได้

1. ยาที่ได้รับแล้วเกิด ADR นี้ มีวัตถุประสงค์การใช้ที่ไม่เหมาะสม
2. ขนาดยา/วิธีผสม/วิธีบริหารยา/ความถี่ไม่เหมาะสมกับสภาวะของผู้ป่วย
3. ไม่ได้วัดระดับยาหรือค่าที่จำเป็นต้องตรวจวัดในการประเมินการรักษา
4. ผู้ป่วยเคยมีประวัติแพ้ยาตัวนี้มาก่อน
5. มี DI ที่มีโอกาสทำให้เกิดอาการนี้
6. มีบันทึกอาการหรือผลการตรวจที่บ่งบอกความความเป็นพิษของยานี้
7. มีการใช้ยาไม่เป็นไปตามคำสั่งแพทย์

8. การแบ่ง ADR ตามความรุนแรง

ในปี 2557 ยังคงพบ ADR ชนิดไม่ร้ายแรงมากกว่า ADR ชนิดร้ายแรง โดยชนิดร้ายแรงส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ซึ่งพบว่ายาที่ทำให้ผู้ป่วยมีอาการแพ้รุนแรงเป็นกลุ่ม Antibiotic และ NSAIDs

รายละเอียดผู้ป่วยที่มี ADR ร้ายแรง

1) อันตรายถึงชีวิต พบ 1 ราย

▪ **รายที่ 1**

ผู้ป่วยชาย อายุ 26 ปี แพ้ยา Celecoxib (Celebrex®) ได้ยาจากโรงพยาบาลกรุงเทพ-จันทบุรี

ADR: Anaphylactic shock with convulsion BP 80/50 HR 120 RR 24 มีผื่น Urticaria คันทั่วตัว ซาตามผิวหนัง หายใจแน่น หน้า-ปาก Angioedema ระหว่างนำส่งซึกเกร็งกระตุก หมดสติ นาน 1 นาที 3 ครั้ง มีอาการหลังได้ยา ประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที ประเมิน Naranjo score +5 probable

การรักษา: CPM 10 mg IV stat, Ranitidine 50 mg IV stat, adrenaline 0.5 mg IM stat,

Dexamethasone 8 mg IV stat

Non preventable ADR

2) ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล พบ 9 ราย

▪ **รายที่ 1**

ผู้ป่วยหญิง อายุ 64 ปี แพ้ยา Ciprofloxacin ได้ยาจากคลินิกแพทย์ในอำเภอ

ADR: Anaphylactic shock BP 80/50 RR 20 ค้นยิบๆตามร่างกาย ปาก หายใจไม่อึด แน่น หน้าอก หน้ามืดเป็นลม มีอาการหลังได้ยา 30 นาที ประเมิน Naranjo score +10 certain

การรักษา: Adrenaline 0.5 amp IM stat, Ranitidine 1 amp IV stat, CPM 1 amp IV stat, Dexamethasone 2 amp IV stat

Preventable ADR ผู้ป่วยเคยแพ้ยา Ciprofloxacin ด้วยอาการ ค้นยิบๆตามร่างกาย ปาก หายใจไม่อึด แน่นหน้าอก หน้ามืดเป็นลม โดยผู้ป่วยได้รับยาจากคลินิกแพทย์รัฐฯโดยไม่ได้แจ้งว่าเคยแพ้ยา ซึ่งได้แนะนำให้ผู้ป่วยหลีกเลี่ยงการใช้ยา Ciprofloxacin และทราบแนวโน้มความรุนแรงในการแพ้ยา

▪ รายที่ 2

ผู้ป่วยชาย อายุ 73 ปี แพ้ยา Ciprofloxacin ได้ยาจากคลินิกแพทย์ในอำเภอ

ADR: Diarrhea and Vomiting ท้องเสียถ่ายเหลวเป็นน้ำ 4-5 ครั้ง อาเจียนเป็นน้ำ 6 ครั้ง มีอาการหลังได้ยา 22 ชั่วโมง ประเมิน Naranjo score +4 possible

การรักษา: Adrenaline 1 amp IM stat, Hyoscine-N-butylbromide 1 amp IV stat, CPM 1 amp IV stat, Dexamethasone 1 amp IV stat, off Ciprofloxacin

Non preventable ADR

▪ รายที่ 3

ผู้ป่วยชาย อายุ 27 ปี แพ้ยาแก้ปวดเม็ดกลมสีชมพูเข้ม R/O Ibuprofen ขอมมาจากเพื่อนบ้าน

ADR: Angioedema เปลือกตาทั้งสองข้างบวม มีอาการหลังได้ยา 1 ชั่วโมง ประเมิน Naranjo score +9 certain

การรักษา: CPM 1 amp IV stat, Dexamethasone 1 amp IV stat, Ranitidine 50 mg IV stat, then Prednisolone 5 mg 2 x 3 pc, Hydroxyzine 10 mg 1 x 3 pc, Ranitidine 150 mg 1x2 pc

Non preventable ADR

▪ รายที่ 4

ผู้ป่วยชาย อายุ 56 ปี แพ้ยา GPO vir S 30 ได้ยาจากโรงพยาบาลสอยดาว

ADR: Fever with Jaundice with Hepatitis มีไข้ (37-39°C) ร่วมกับตัวเหลืองตาเหลือง และมี Liver enzyme เพิ่มสูงขึ้น (ALP: 149 → 407, SGPT:80 → 215, SGOT:68 → 108) มีอาการหลังได้ยา 26 วัน ประเมิน Naranjo score +7 probable

การรักษา: off GPO vir S 30 และรอเปลี่ยนสูตรยาหลัง Liver enzyme ปกติ

Non preventable ADR

▪ **รายที่ 5**

ผู้ป่วยหญิง อายุ 52 ปี แพ้ยา Floctafenine (Idarac®) ได้ยาจากคลินิกแพทย์นอกอำเภอ

ADR: Anaphylactic shock with maculopapular rash BP 100/60 RR 22 แขนงหน้าอก ผื่นคันตามร่างกาย คลื่นไส้ ไม่อาเจียน เปลือกตาบวม ตัวแดง คันที่ฝ่ามือ มีอาการหลังได้ยา 5 นาที ประเมิน Naranjo score +7 probable

การรักษา: Adrenaline 1 amp IM stat, Ranitidine 1 amp IV stat, CPM 1 amp IV stat, Dexamethasone 1 amp IV stat, then Prednisolone 5 mg 2x3 pc, Paracetamol 500 mg 2 tabs PRN

Non preventable ADR

▪ **รายที่ 6**

ผู้ป่วยหญิง อายุ 22 ปี แพ้ยา Ibuprofen + Paracetamol (Ibucet®) ได้ยาจากร้านขายของ

ADR: Anaphylactic shock with Urticaria BP 100/60 RR 24 ผื่นลมพิษ คัน บริเวณใบหน้า ลำคอ หน้าบวม ตาบวม ตรวจร่างกายพบ wheezing both lung มีอาการหลังได้ยา 30 นาที ประเมิน Naranjo score +7 probable

การรักษา: Adrenaline 1 amp IM stat, CPM 1 amp IV stat, Dexamethasone 1 amp IV stat, then Prednisolone 5 mg 2x3 pc, CPM 4 mg 1x3 pc, NSS 1000 ml IV rate 100ml/hr

Non preventable ADR

▪ **รายที่ 7**

ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี แพ้ยา Hyoscine-N-butylbromide Inj. ได้ยาจากโรงพยาบาลสอยดาว

ADR: Urticaria with Angioedema ผื่นลมพิษบริเวณแขนทั้งสองข้าง เปลือกตาบวมทั้งสองข้าง มีอาการหลังได้ยา 35 นาที ประเมิน Naranjo score +7 probable

การรักษา: CPM 1 amp IV stat, NSS 1000 ml IV load 1000 ml

Non preventable ADR

▪ **รายที่ 8**

ผู้ป่วยหญิง อายุ 49 ปี แพ้ยา Hyoscine-N-butylbromide Inj. ได้ยาจากโรงพยาบาลสอยดาว

ADR: Lung wheezing BP 120/70 RR 20 แขนงหน้าอก หายใจเหนื่อย คอมีอาการหลังได้ยา 5 นาที ประเมิน Naranjo score +7 probable

การรักษา: Adrenaline 1 amp IM stat, Ranitidine 1 amp IV stat, CPM 1 amp IV stat, Dexamethasone 1 amp IV stat, then Prednisolone 5 mg 2x3 pc, Paracetamol 500 mg 2 tabs PRN

Non preventable ADR

▪ **รายที่ 9**

ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี แพ้ยา Indomethacin ได้ยาจากร้านขายยาต่างจังหวัด

ADR: Anaphylactic shock with Urticaria BP 130/70 RR 18 ผื่นลมพิษ คัน ตามแขนขา ใบหน้า ลำตัว คันในปาก แน่นหน้าอก หายใจไม่สะดวก มีอาการหลังได้ยา 60 นาที ประเมิน Naranjo score +5 probable

การรักษา: Adrenaline 1 amp IM stat, CPM 1 amp IV stat, Dexamethasone 1 amp IV stat, Ranitidine 50 mg IV stat, then Prednisolone 5 mg 3x2 pc, CPM 4 mg 1x3 pc

Non preventable ADR

3) ทำให้เพิ่มระยะเวลาในการนอนโรงพยาบาล

▪ **รายที่ 1**

ผู้ป่วยหญิง อายุ 79 ปี สงสัยแพ้ยา meropenem และ Omeprazole ได้ยาจากโรงพยาบาล พระปกเกล้า และ โรงพยาบาลสอยดาว

ADR: Steven Johnson's syndrome เจ็บลิ้น แสบตา ตาแดง มีผื่นแดงคล้าย MP rash ตาม ลำตัว คัน และลอก มีอาการหลังได้ยา ประมาณ 23 วัน ประเมิน Naranjo score +3 possible ทั้ง 2 ชนิด

การรักษา: CPM 10 mg IV stat, Calamine lotion ทาบริเวณที่คัน, Hydroxyzine 10 mg 1x3 pc, Prednisolone 5 mg 4x2 pc, TA oral paste ป้ายปาก 2 เวลา

Non preventable ADR